

Fredagen den 30 mars

Kl. 13.00

Fredagen den
30 mars 1973*Ang. verkningarna
av att ej anta
erbjudet arbete*

§ 1 Justerades protokollen för den 22 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr *Eriksson* i Bäckmora enligt till kammaren inkommet läkarintyg var sjukskriven ytterligare under tiden den 1–30 april.

Herr *Eriksson* i Bäckmora beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 3 Ang. verkningarna av att ej anta erbjudet arbete

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Lövenborgs* (vpk) den 20 februari framställda interpellation, nr 44, och anförde:

Herr talman! Herr *Lövenborg* har frågat vad jag anser om bestämmelser som innebär att ekonomiska repressalier drabbar människor som av olika skäl ej anser sig kunna anta erbjudet arbete som ligger mycket långt från hemorten eller i sådana fall då icke avtalsenliga förhållanden råder samt om det förbereds någon översyn av arbetslöshetskassornas regler eller nya direktiv till AMS som sammanfaller med de i interpellationen framförda synpunkterna.

Jag vill erinra om att utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet ingående har behandlat de frågor som herr *Lövenborg* tar upp i sin interpellation. En proposition har nyligen lagts fram för riksdagen på grundval av utredningens betänkande. I propositionen framhålls att det primära målet för arbetsmarknadspolitiken är att bereda sysselsättning åt den som är arbetslös. Med denna utgångspunkt diskuteras bl. a. under vilka förhållanden vägran att anta anvisat arbete skall kunna leda till avstängning från rätt till ersättning från arbetslöshetskassan. Riksdagen får alltså under våren tillfälle att ta ställning till dessa frågor.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min interpellation. Det är ganska klart att det skulle få den här karaktären. Interpellationen väcktes ju långt innan propositionen om arbetslöshetsförsäkring hade lagts fram, och det är väl ingenting att säga om att inrikesministern nu hänvisar till propositionen och till den sakbehandling som kommer att ske.

Jag har emellertid läst igenom propositionen för att se i vilken omfattning den kommer att eliminera de konsekvenser som jag har anfört kan drabba människor som av olika skäl inte kan anta erbjudet arbete.

Fredagen den
30 mars 1973

*Ang. verkningarna
av att ej anta
erbjudet arbete*

Jag måste säga att i det fallet är jag besviken på svaret. Jag vill också framföra den meningen att det måste företas ändringar i anslutning till riksdagsbehandlingen.

Att frågan ställdes var beroende på att jag när interpellationen skrevs konfronterades med ett par fall som gjorde mig mycket upprörd därför att jag tyckte att här hade man verkligen inte tagit hänsyn till rent mänskliga aspekter utan man hade bara gått efter kalla och hårda paragrafer. Jag redogjorde i interpellationen rätt utförligt för ett par avstängningsfall. Jag förstår att inrikesministern inte nu finner anledning att diskutera de konkreta fallen, men jag vill i alla fall ge en kortfattad bakgrund till interpellationen.

I Tornedalsbyn Muoniovaara allra längst uppe i Norrbotten blev två arbetare avstängda från arbetslöshetsunderstöd därför att de hade tackat nej till erbjudet vägarbete i Stockholmstrakten. Båda avstängningarna överklagades till AMS, senare till försäkringsdomstolen. I båda fallen fastställde man besluten om avstängning.

Den ene mannen, som var skild, anförde att han inte ville förlora kontakten med sin sjuåriga dotter därför att det i den situationen inte kunde vara bra vare sig för honom eller för henne. Den andre mannen hade dålig rygg och hade haft långa sjukskrivningsperioder just för den sakens skull. Han ansåg följaktligen inte att vägarbete var vidare lämpligt för honom. Han anförde dessutom som ett skäl att han inte ville bo i barack i Stockholm, vilket skulle ha blivit fallet.

Varken AMS eller försäkringsdomstolen kunde fästa någon vikt vid sådana triviala omständigheter som att en far inte ville lämna sin dotter eller att den andre mannen inte kunde tänka sig en baracktillvaro i Stockholm.

Till allt detta kommer ju att man här anvisat människor arbete ca 150 mil från hemorten. Jag måste säga att jag blev upprörd när jag konfronterades med just dessa fall.

Är det verkligen mänskligt och humant att människor skall tvingas att ta erbjudet arbete över 100 mil från hemorten? Var finns respekten för det rent mänskliga? Kan det ingenting betyda att en liten flicka har behov av kontakten med sin far eller att en annan, som är van vid närheten till naturen och en hygglig bostad, inte kan tänka sig en baracktillvaro i Stockholm eller i en annan storstad?

Ja, sådana frågor kan man ställa sig, och i propositionen har man också snuddat vid dem. Jag vill inte anklaga de tjänstemän som har handlagt ärenden av den här typen. De har naturligtvis följt paragraferna, och där har inte funnits plats för mänskligt hänsynstagande.

De har varit skrivna så att de skall passa in i mönstret av en destruktiv folkomflyttningspolitik, där det inte har funnits plats för de vanliga människornas rätt att välja. De har anpassats för att man skall kunna försörja storkapitalet med arbetskraft, där storkapitalet så kräver – de har varit skrivna för att underlätta den kapitalistiskt styrda strukturomvandlingen.

Den politiken har skapat många tragedier. Folk har ryckts upp ur sin invanda tillvaro, från den bygd där de är fast förankrade, från sin vänkrets och från den bygd där de har sina hjärtan.

De har kastats in i betonggetton i storstäderna, familjer har splittrats, människor har brutits ned. Alla kan nämligen inte ryckas upp och planteras om till de områden som behöver försörjas med arbetskraft.

Jag har tidigare — och jag vill göra det ännu en gång — karakteriserat detta som en kall, rå och cynisk politik som ur både mänsklig och moralisk synpunkt måste förkastas. Man skall inte kunna tvinga folk att ta jobb hur som helst och var som helst därför att paragrafryttare sitter och anser, att det handlar om "erbjudet lämpligt arbete". Det som för tjänstemannen på AMS eller högre upp bedöms som lämpligt arbete kanske inte alls är det ur individens synpunkt. Man skall kunna ta hänsyn till rent mänskliga aspekter, som inte alls behöver ha med sjukdom eller liknande saker att göra. Behovet att exempelvis vara nära sin familj skall också kunna beaktas.

Det var därför med stort intresse som jag läste dels inrikesministerns svar på min interpellation, dels förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkringen.

Jag måste upprepa att jag tyvärr blev besviken. Departementschefens skrivning innehåller en rad mycket bra formuleringar, men när det gäller frågan om vad som skall karakteriseras som "lämpligt arbete" är inrikesministern inte alls beredd att föreslå några avgörande förändringar utan säger i stället, att nuvarande regler är tämligen bra och att någon förändring inte är påkallad.

Jag vill hävda att de nuvarande reglerna, som ger möjligheter att avstänga människorna, inte alls är bra. Det är inte heller bra att det inte i propositionen vidtagits några radikala förändringar i den riktning som jag efterlyser, vilka skulle göra att man kunde se mänskligare på individers vägran att anta erbjudet arbete, exempelvis av de skäl som jag här har nämnt.

Jag vill verkligen också hoppas att man vid den slutliga behandlingen företar ändringar just på den här punkten. Gör man ingen ändring här, betyder det fortsatta möjligheter till tvång mot individer, av just den typ jag har talat om — alltså att bestämmelserna kan användas för fortsatt tvångsförflyttning.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag tycker att det skulle finnas anledning att komma till en annan uppfattning än vad herr Lövenborg har gjort när man läser det förslag som är framlagt. Där sägs det ju i 5 § första stycket att erbjudet arbete skall anses lämpligt, om "inom ramen för tillgången på arbetstillfällen skälig hänsyn tagits till den försäkrades yrkesvana och förutsättningar i övrigt för arbetet samt andra personliga förhållanden". I andra punkten sägs det vidare att arbetet skall anses lämpligt om "anställningsförmånerna är förenliga med de förmåner som utgår till den som är anställd enligt kollektivavtal eller, om sådant ej finnes, är skäliga i förhållande till de förmåner som vid jämförbara företag utgår till arbetstagare med likvärdiga arbetsuppgifter och kvalifikationer". I en senare punkt heter det att förhållandena på arbetsplatsen skall motsvara "vad som anges i författning eller myndighets föreskrifter rörande åtgärder till förebyggande av ohälsa eller olycksfall".

Jag tror nog att det finns stora förutsättningar att inom ramen för denna författning ta de mänskliga hänsyn som herr Lövenborg efterlyser. Jag är verkligen förvånad över att han inte har observerat att sådana hänsyn tas av kassorna och av kassornas styrelser när de har att pröva enskilda ärenden.

Det är självklart att man måste ställa vissa krav på den enskilde kassamedlemmens villighet att ta ett anvisat arbete, om det är lämpligt för honom. Det är ju rimligt redan av det skälet att de övriga medlemmarna i kassan, hans kamrater alltså, får finna sig i samma situation. De får kanske inte alltid arbeta under de mest gynsamma förhållanden och kanske inte där de helst skulle vilja ha sitt arbete men ändå medverka till att finansiera de resurser som står till förfogande för den som råkar bli arbetslös. Det är naturligtvis ett intresse för alla kassamedlemmarna att man gör en så objektiv bedömning som möjligt av den enskilde medlemmens förutsättningar att ta det arbete som anvisas. Det är således också fråga om, tycker jag, en viss lojalitet inom kassorna. Detta kommer ju bäst till uttryck genom att vi har den ordningen att kassornas styrelser har att ta ställning till frågan om det skall ske en avstängning. AMS-tjänstemannen kan rapportera att vederbörande vägrat att ta ett anvisat arbete, men i sista hand ankommer det alltså på kassorna att ta ställning. Jag har också framhållit i propositionen att jag anser att det är värdefullt att man på det sättet kan få en belysning av situationen på de speciella arbetsområden som kassorna täcker. Jag har framhållit det som en fördel i förhållande till den ordning som fått tillämpas om man hade gjort ett obligatorium.

Jag vill gärna säga att i vårt samhälle, med all den ofullkomlighet som kännetecknar detta liksom andra samhällen, ställs det självklart vissa krav på individerna att de måste efter måttet av sin förmåga hjälpa till i det produktiva arbetet. Och jag tror att det uppkommer ännu större tragedier, om inte den enskilde ändå visar vilja att ge sitt bidrag till det allmänna framåtskridandet genom att delta i arbete utan i stället låser sig fast i en bestämd position och, vilket sker i vissa fall, avvisar praktiskt taget allt arbete som erbjuds.

Jag målar således med det en karikatyr – det är inte det problem som herr Lövenborg är ute efter – men låt mig återkomma till kärnfrågan: Jag tycker att författningarna som de är utformade ger goda möjligheter för att ta de mänskliga hänsyn som herr Lövenborg har efterlyst.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Det är alldeles klart att man måste ställa vissa krav på människor, och det är också riktigt som inrikesministern säger att jag naturligtvis inte har avsett dem som under alla förhållanden och i alla situationer avvisar erbjudet arbete.

Däremot menar jag fortfarande att den föreslagna lagtexten ger möjligheter till godtycke. Naturligtvis kommer vi att diskutera den här lagen vid ett senare tillfälle. Jag har emellertid redan läst den. Det är klart att allting kan tolkas på olika sätt, men kvar står ändå det faktum att det i stor utsträckning är en bedömningsfråga, där jag inte är helt säker på att det som för individen bedöms som viktigt, nämligen rätten att av vissa

skäl avvisa erbjudet arbete, kommer att bedömas vara lika viktigt av dem som behandlar fallen. Det står ju i den föreslagna lagtextens 27 § att avstängning kan ske, om försäkrad lämnar sitt arbete frivilligt och utan giltig anledning. För individen kan det alltså framstå som en giltig anledning att han lämnat arbetet därför att han inte stått ut med att leva i en barack eller att under långa perioder vara skild från sin familj, men förmodligen kommer det inte i framtiden – lika litet som nu – att räknas som giltig anledning. Jag har i varje fall inte tolkat innehållet på det sättet.

”Avstängning” heter det, om erbjudet lämpligt arbete har avisats. Men om det erbjudna lämpliga arbetet ligger hundratals mil från hemorten, är frågan: Har då individen rätt att avvisa arbetet såsom olämpligt för honom? Jag kan inte finna att man på dessa punkter har kommit med något radikalt nytt, och det tycker jag är en mycket allvarlig brist, som bör rättas till. Det finns också andra brister, lika väl som det finns många bra saker i propositionen, men det får vi väl tillfälle att diskutera senare.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag noterar att herr Lövenborg i varje fall inte ställer anspråken att den enskilde helt kan avgöra detta, utan att det självfallet måste bli en annan bedömning.

Jag håller vidare med honom om att vi kan ha anledning att spara den vidare debatten i frågan tills det blir tillfälle till diskussion här i kammaren sedan utskottet har behandlat den proposition som är framlagd.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag lovar att vi skall återkomma. Jag anser denna proposition så viktig att det finns all anledning att mycket noga gå igenom och diskutera den. Det finns, som jag sade också bra saker där – jag är inte blind för det – och jag noterar också detta med tillfredsställelse. Men det som fortfarande ur de arbetandes synpunkt bedöms som dåligt måste ju rättas till – därigenom kommer herr Holmqvist att få ännu större anledning att säga att det är ett bra förslag. Möjligheterna till förändringar finns ännu ett tag, och de möjligheterna tycker jag att alla goda krafter bör tillvarata.

När det gäller avstängningsreglerna är det tyvärr så, att de i alltför hög grad har präglats av uppfattningar som hittills varit riktninggivande. Det uttrycks också i propositionen, där det i fråga om avstängning sägs: ”Bedömningen härvidlag har kommit att påverkas av den moderna aktiva arbetsmarknadspolitikens grundvärderingar.” Så står det som förklaring. Jag tycker att den moderna aktiva arbetsmarknadspolitiken, som det heter, i mycket hög grad har gått ut på att direkt och indirekt använda tvång för att flytta folk till olika områden, och det är de möjligheterna som inte bör lämnas i lika obesuret skick som tidigare varit fallet.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Denna fråga har naturligtvis en mycket stor räckvidd och begränsar sig inte bara till de synpunkter som herr Lövenborg

Fredagen den
30 mars 1973

*Ang. ombyggnaden
av vägsträckan
Årjäng--Sandaholm*

anlägg. Det är inte bara en fråga om villighet att geografiskt flytta på sig, det är också en fråga om villighet att ta arbete.

När vi hade skilts åt i natt tog jag en bil hem. Den som satt vid ratten visade sig vara fil. kand. Trots att han hade avlagt denna examen hade han tagit det här arbetet, som naturligtvis låg helt vid sidan om det som han hade tänkt sig, därför att han ville göra en nyttig insats. Han var chaufför nu, emedan han ansåg att man måste ta det arbete som finns.

Detta är en annan sida av problemet -- en villighet att ta erbjudet arbete, även om det ligger utanför vad man har väntat sig. Men vi får anledning att återkomma till dessa frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. ombyggnaden av vägsträckan Årjäng--Sandaholm

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Gustafssons i Säffle (c) den 6 mars framställda interpellation, nr 55, och anförde:

Herr talman! Herr Gustafsson i Säffle har frågat om jag är beredd att medverka till att ombyggnaden av sträckan Årjäng--Sandaholm på E 18 i Värmland påbörjas snarast möjligt.

Det är arbetsmarknadsverkets uppgift att med hänsyn till läget på arbetsmarknaden bedöma såväl behovet av beredskapsarbeten i olika delar av landet som arten av de beredskapsarbeten som bör komma i fråga. Det är också arbetsmarknadsverket som på grundval av sådana bedömningar och inom ramen för tillgängliga medel beslutar om igångsättning av beredskapsarbeten. I den mån vägbyggande härvid anses lämpligt som beredskapsarbete sker valet av byggnadsprojekt bland sådana projekt som vägmyndigheterna har angelägenhetsgraderat.

Enligt vad jag har erfarit av chefen för kommunikationsdepartementet har ombyggnad av väg E 18 mellan Årjäng och Långserud inte kunnat inrymmas i de fastställda flerårsplanerna för vägbyggandet under femårsperioden 1973--1977. För delsträckan Årjäng--Sandaholm av denna väg är emellertid planeringen färdig, och vägverket har angett ombyggnad av denna sträcka som lämpligt beredskapsarbetsprojekt.

Herr GUSTAFSSON i Säffle (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min interpellation. Anledningen till att jag framställde den var främst den höga arbetslöshet som vi har i Värmland men också E 18:s dåliga beskaffenhet på sträckan Långserud--Årjäng.

Även om arbetslösheten har minskat något mellan februari och mars, uppvisar Värmland dock fortfarande drygt 4 400 arbetslösa. Att antalet lediga platser har minskat gör inte bilden ljusare. Byggarbetsgruppen, som ju överlämnat sin första promemoria till inrikesministern, framhåller särskilt vägbyggandet som lämpligt beredskapsarbete. Detta är naturligt. Förutom att det ger arbete åt dem som är direkt sysselsatta med vägbyggandet skapar det en "kringsysselsättning" i bygden. Lastbilar,

vägmaskiner etc. får fullt jobb, olika materialleverantörer får ökad försäljning, reparationsverkstäder får mera arbete osv. Det skapar alltså en aktivitet som är av stor betydelse i sådana här bygder och särskilt naturligtvis för dem som går utan jobb.

Om man sedan, som i det här fallet, kan kombinera beredskapsarbetet med ett så angeläget projekt som ombyggnad av E 18 i Värmland på sträckan Långserud—Årjäng, har man slagit två flugor i en smäll. Som jag framhöll i min interpellation är E 18 på den här sträckan under all kritik. Om vi i Värmland skall få en chans till höjd standard krävs förbättrade vägar. Goda transportmöjligheter spelar en avgörande roll vid företags-etableringar och för människors möjligheter att snabbt förflytta sig mellan bostadsorten och arbetsplatsen.

Den höga trafikintensiteten på den här vägsträckan understryker ytterligare skälen till att ombyggnaden snabbt måste komma i gång. I sitt nuvarande tillstånd är E 18 på den här omtalade sträckan en uppenbar trafikfara. Enligt uppgift står också vägsträckan Årjäng—Sandaholm högst på vägverkets prioriteringslista för lämpliga beredskapsarbeten i Värmland, och sträckan är också, som inrikesministern framhöll, färdigplanerad varför igångsättning kan ske snabbt.

Jag är väl medveten om att det är arbetsmarknadsstyrelsen som avgör såväl behovet som arten av beredskapsarbeten, men det sker inom ramen för tillgängliga medel, som ju inrikesministern framhöll i sitt svar. Tillgängliga medel erhåller ju AMS från regeringen, och inom regeringen är det inrikesministern som handlägger dessa frågor. Jag tycker att jag har vänt mig till den högste chefen i landet för de här frågorna, och jag ställde endast den frågan, om inrikesministern ville medverka till att ombyggnaden av den här vägsträckan kom till stånd så snabbt som möjligt, dels därför att den är färdigplanerad, dels på grund av det dåliga tillstånd den är i men först och främst naturligtvis på grund av det höga arbetslöshetsläge vi har i Värmland.

Jag är ledsen att inrikesministern inte anser sig kunna ge ett klarare, mera positivt svar på min fråga.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag är väl ändå tvingad att uttrycka mig som jag har gjort. Det kan inte vara på det sättet att ett statsråd skall lägga sig i ämbetsverkets uppgifter, det borde herr Gustafsson i Säffle förstå. Därför ställer det sig orimligt att jag i samband med att vi har givit tilläggsanslag till arbetsmarknadsverket – det känner naturligtvis herr Gustafsson till – också skulle säga: Kom nu ihåg att använda de här pengarna just på den här speciella vägsträckan! Jag skulle försätta mig i en ganska ohållbar situation, om jag åtog mig att föra fram herr Gustafssons ärende i det här sammanhanget eller vad andra kolleger här i riksdagen kan ha för speciella anspråk.

Jag stryker under vad jag har sagt i mitt interpellationssvar, nämligen att det rimligtvis måste ankomma på arbetsmarknadsverket att välja ut de särskilda projekt som skall användas när det gäller att bekämpa arbetslösheten.

Fredagen den
30 mars 1973

*Om förhindrande av
anstötliga radio-
och TV-program*

Herr GUSTAFSSON i Säftele (c):

Herr talman! Jag är fullt på det klara med inrikesministerns ställning i det här sammanhanget. Det är emellertid ingen ny framstöt som görs i frågan. Kommuner och länsstyrelse och vägförvaltning har uppvakttat om att få medel för igångsättning, men det har inte hittills lett till någon åtgärd. Då var tanken den att inrikesministern i sin egenskap av chef på det här området skulle kunna ställa pengar till förfogande, alldenstund vägverket har satt upp den här sträckan som ett angeläget beredskapsarbete.

När vi dessutom har en så hög arbetslöshet vore det på sin plats, om man kunde använda de här månaderna, eller kanske åren, till en förbättring. Jag förstår att det kommer olika framställningar från hela landet, men det här är inte vilken vägsträcka som helst – det är ändå förbindelsen Stockholm—Oslo. Ur den synpunkten är det också, tycker jag, angeläget med en upprustning. Även om jag är medveten om svårigheten tror jag att man kan. Det har ju sagts av någon att politik är att vilja. Jag hoppas att inrikesministern vill det här också.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Alla vägar bär till Rom, heter det. Jag har inte hört någon som har talat för ett vägbygge säga att det är tämligen överflödigt, utan alla har naturligtvis argumenterat för att det är speciellt angeläget att just den vägsträckan blir färdigställd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om förhindrande av anstötliga radio- och TV-program

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Skärstad (c) den 11 januari framställda interpellation, nr 6, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat mig om jag inför upprättandet av nytt avtal med Sveriges Radio är beredd att medverka till att en kommission tillsätts med uppgift att framlägga förslag om sådan utformning av avtalet att framförande av anstötliga program i våra massmedier i fortsättningen förhindras.

Gällande avtal mellan svenska staten och Sveriges Radio angående rundradions programverksamhet gäller t. o. m. den 30 juni 1977. Uppsägning av avtalet skall ske senast ett år före avtalstidens utgång. Avtalet förlängs med fem år åt gången vid utebliven uppsägning.

Det är ännu inte möjligt att ta ställning till formerna för och inriktningen av en eventuell avtalsrevision. Av betydelse i sammanhanget är bl. a. kommande förslag från 1969 års radioutredning och massmedieutredningen samt erfarenheterna från radionämndens verksamhet under de närmaste åren.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation. Jag framställde interpellationen den 11 januari, så det

program som jag hänsyftar på kanske inte har samma aktualitet nu som det hade då.

Vi har här i landet en statskyrka, och den kristna livsåskådningen är sedan århundraden det fundament på vilket hela vårt samhälle vilar. Man har därför rätt att fordra respekt för de kristna värdena. Men i det avseendet brister det tyvärr mycket hos de ansvariga för våra eterburna massmedia.

I samband med den debatt om radio- och TV-programmen som fördes här i riksdagen under slutskedet av höstsessionen 1972 uttalade radiochefen Otto Nordenskiöld att han såg allvarligt på frågan om radio- och TV-programmens kvalitet.

Det är därför så mycket mer anmärkningsvärt och i högsta grad beklagligt att ett sådant program som bjöds TV-tittarna måndagen den 8 januari i år kunnat godkännas av de ansvariga. Inslaget hade rubriken Heta feta linjen supershow och uppfattades av många människor som en ren hädelse av de kristna värdena. Jag skall inte här göra någon mer ingående beskrivning av det framförda programmet. Enligt min mening innebär sådana program ett upprörande missbruk av det förtroende som givits de för TV ansvariga. Föreställningar av det slaget kan bara verka nedrivande, de är kultur- och religionsfientliga och de främjar dålig smak.

Att det pågår en ideologisk kamp i vårt samhälle är väl för de flesta uppenbart. Att man då också försöker att använda massmedia är väl naturligt. Därför måste samhällsledningen vara vaksam på detta område.

Ett av de vapen som man använder i kampen är hädelse. Enligt min mening ligger det något sadistiskt i hädelsen. Man angriper hänsynslöst sådana som då inte kan försvara sig. Man sticker, man sårar, man breder ut sig. Varför gör man det? Jag tror inte att man skulle möta något sådant från kristet håll. Tänk om de kristna skulle använda den tid de har för att på ett sådant nonchalant sätt tala om andra religioner, ja, t. o. m. om ateisterna!

Herr utbildningsminister! Skulle vi inte kunna rensa upp i monopol-TV så att vi besparades sådana här inslag? Jag sade i debatten i höstas att det måste kännas deprimerande för den stora grupp av goda medarbetare som finns på Sveriges Radio-TV och som svenska folket uppskattar för deras insatser, att det också skall finnas en mindre grupp som med sina program skapar irritation och missnöje.

Med anledning av utbildningsministerns interpellationssvar till herr Zachrisson förra veckan, ett utomordentligt väl avvägt och positivt svar om kristendomsundervisningen, kom jag att tänka på – och det har med den här frågan att göra – att man nu i en skolradioserie i religionsundervisning för nioåringar har ett häfte där man rekommenderar att Bibeln skall användas samt boken Kamrat Jesus. Denna bok är en grov förvanskning och en förolämpning mot Bibelns Jesus. Om vi skall kunna ha en skola för alla, vilket vi strävar efter, hur kan vi då tillåta att man i religionsundervisningen låter en ateist komma in med en sådan bok och att den rekommenderas till användning? Det är givet att svenska föräldrar blir tveksamma hur de skall ställa sig till religionsundervisningen. Här är det ju som radio och TV kommer in i sammanhanget.

Jag menar inte att vi som på ett särskilt sätt försvarar den kristna

Fredagen den
30 mars 1973

*Om förhållande av
anstötliga radio-
och TV-program*

livsaskådningen vill ha någon censur. Att det måste finnas en minimigräns för det tillåtna tror vi på, och där är väl också utbildningsministern och jag överens. Men det måste då finnas en balans när det gäller programmen – det måste komma dit sådana saker som nu inte får det utrymme som de skall ha. Det gäller de religiösa programmen över huvud taget men framför allt de kristna barn- och ungdomsprogrammen.

Jag har vid flera tillfällen tagit upp detta, och jag frågar: Varför sänder inte TV fler kristna barn- och ungdomsprogram? Vill man inte eller vågar man inte? Kyrka och frikyrka bedriver en mycket omfattande och uppskattad barn- och ungdomsverksamhet. Hur stor del av Sveriges barn och ungdom som deltar i sådan verksamhet känner jag inte exakt till, men det är en mycket stor procent. Jag skulle vilja vädja till Sveriges Radio och till utbildningsministern som högste chef att tillmötesgå detta starka önskemål och sända positiva barn- och ungdomsprogram. Jag vill påstå att om Sveriges Radio följer avtalet kan man inte underlåta att tillmötesgå en så allmänt utbredd önskan bland föräldrar i vårt land.

Jag har här frågat om man kan tillsätta en utredning eller en kommission för att se över detta. Utbildningsministern ger inget direkt svar – man vill invänta radioutredningen och erfarenheterna från radionämndens verksamhet. Men jag tar för givet att anmälningarna av program inte har minskat den senaste tiden, och jag tror det är viktigt att något görs, om vi skall få harmoni på det här området. Jag tror att TV spelar en stor roll för vårt svenska folk och kan göra en positiv insats i vårt samhälle, och det är angeläget att vi kan undanröja sådant som skadar utvecklingen. Vi vet att det är många krafter i rörelse i dag för att komma till rätta med brottslighet och sådant, och jag tror att Sveriges Radio-TV här spelar en stor roll. Det är viktigt att i en parlamentarisk grupp på detta område också folkrörelsernas representanter får vara med och säga sitt ord för framtiden.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Det program som herr Johansson i Skärstad har tagit upp till diskussion här i dag är en reprissändning från 1972 – februari 1972 närmare bestämt. Programmet har prövats av radionämnden och friats, och jag vill understryka att herr Sundman – alltså en partivän till herr Johansson i Skärstad – är ledamot av radionämnden.

Jag vill också, med anledning av vad herr Johansson i Skärstad sade, understryka att jag som utbildningsminister självfallet inte har någon som helst möjlighet att dirigera Sveriges Radios programverksamhet åt vare sig det ena eller andra hållet. Däremot har jag i dagens konselj fått bemyndigande att tillkalla en särskild utredning om radionämnden. Det är, som herr Johansson i Skärstad säger i sin interpellation, så att antalet anmälningar har ökat mycket kraftigt, och jag anser att det är befogat med en genomgång av möjligheterna att ge radionämnden ökade resurser för att på ett bra sätt klara av de anmälningar som kommer in och även skapa förutsättningar för radionämnden att mera kontinuerligt följa vissa program och sändningar.

Jag vill också understryka att Sveriges Radios styrelse nyligen har fått bemyndigande att arbeta enligt en ny arbetsordning efter särskild

hemställan hos regeringen.

Vidare vill jag erinra om att tvåkanalsystemet inte har varit i funktion mer än ett halvt år, och man måste självfallet ha något längre tid på sig, innan man kan dra några slutsatser av hur det systemet fungerar.

Därför har jag funnit god anledning att inta den ståndpunkt jag gjort i interpellationssvaret, alltså att tills vidare avvakta verksamheten vid Sveriges Radio innan jag är beredd att ge ett mera direkt svar på frågan om vad som skall hända i samband med avtalsrevisionen inför ett eventuellt nytt avtal 1977.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Utbildningsministern kunde väl ändå ha någon uppfattning om det program som det här gäller – och som är anmält till radionämnden – med tanke på vad utbildningsministern sade i riksdagen förra veckan. Hur skall föräldrarna kunna skydda sina barn mot sådana program? Vart skall de vända sig när de upplever att barnen får se sådant i TV, som föräldrarna absolut inte vill att barnen skall komma i kontakt med?

Och inte vill väl utbildningsministern påstå att det hör hemma i religionsundervisningen att använda en sådan bok som Kamrat Jesus? Var skall föräldrarna få skydd för barnen mot sådant?

Om vi skall kunna undvika alternativa skolor och i stället arbeta för en skola för hela svenska folket, så måste det väl ändå finnas någon som kan säga vart föräldrarna skall kunna vända sig!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Richardsons* (fp) den 23 februari framställda interpellation, nr 53, och anförde:

Herr talman! Herr Richardson har frågat mig, av vilka skäl det inte har varit möjligt att nu ta ställning till utformningen av betygen i grundskolan och gymnasieskolan.

Som svar på herr Richardsons fråga får jag hänvisa till vad jag anfört i direktiven till de sakkunniga som tillkallades den 16 februari 1973 med uppdrag att pröva frågan om betygsättningen i grundskola och gymnasieskola. Jag anförde där bl. a. följande.

Utformning och tillämpning av betygsättningen i skolan har av olika skäl ofta ifrågasatts. Senast i anslutning till det nu framlagda förslaget och förarbetena till detta har debatten varit livlig. Ett från alla synpunkter idealiskt betygssystem tycks vara omöjligt att finna. Det är mot den bakgrunden angeläget att man når en så bred uppslutning som möjligt kring ett beslut i betygsfrågan.

Jag finner det därför naturligt att, innan statsmakterna tar slutlig ställning till betygssystemets utformning, särskilda sakkunniga med

Nr 58

Fredagen den
30 mars 1973

Ang. betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan

företrädare för de politiska partierna prövar att, med utgångspunkt i skolöverstyrelsens förslag, finna en lösning om vilken i allt väsentligt enighet kan nås.

Att företrädare för de politiska partierna får tillfälle att deltaga i det utredningsarbete som föregår ett beslut av statsmakterna i betygsfrågan är enligt min mening naturligt också mot bakgrund av att den nuvarande relativa betygsättningen infördes efter förslag från 1957 års skolberedning och 1960 års gymnasieutredning. I båda dessa utredningar var de politiska partierna representerade.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Utbildningsministern har angivit två skäl för beslutet att dröja med ett regeringsförslag i betygsfrågan, dels att det är angeläget att få en så bred uppslutning som möjligt kring ett förslag, dels att det är naturligt att företrädare för de politiska partierna deltar i detta utredningsarbete, eftersom det gäller en fråga som tidigare har behandlats av parlamentariska utredningskommittéer.

Detta är enligt min mening två mycket svaga skäl. I och för sig är det självfallet värdefullt att man söker skapa enighet i betygsfrågan, men jag är av den bestämda uppfattningen att uppslutningen kring skolöverstyrelsens förslag – alltså inte det förslag som en särskild betygsgrupp framlagt utan skolöverstyrelsens eget förslag – var ganska allmän. Lärarförbunden hade egentligen ingenting att invända mot det förslaget. Och några garantier för att man nu skall nå fram till större enighet finns inte.

Vad beträffar det andra skälet förefaller det mig om möjligt ännu mera obegripligt. Om den principen konsekvent tillämpades, så skulle det innebära att knappast något alls skulle kunna ändras utan särskilda utredningar, eftersom de flesta reformer inom alla samhällssektorer har sitt ursprung i parlamentariska utredningsförslag.

Oppositionspartierna brukar ju beskyllas för att jämt och ständigt kräva utredningar, men nu har vi verkligen blivit bönhörda långt över hövan. Någon sådan här utredning har vi inte önskat, däremot ett regeringsförslag. Vi har ju ändå en riksdag med företrädare för de politiska partierna, och vi har ett särskilt utbildningsutskott.

Betygsutredningen är enligt min mening en onödig utredning. Olägenheterna med det nuvarande systemet är nämligen så stora att det är angeläget att utan dröjsmål reformera det. Skolöverstyrelsens förslag är i stort sett bra. Det finns ingen anledning att tro att några nya synpunkter av betydelse skall komma fram. Det gäller bara att välja ett system som från olika aspekter är det bästa eller kanske det minst dåliga. I ett avseende är vi helt ense: något från alla synpunkter idealiskt system finns inte och kommer säkert inte heller att finnas.

Jag har i en tidigare interpellationsdebatt – det var i november 1971 – påvisat diverse olägenheter med det nuvarande systemet. Jag skall därför nu nöja mig med att helt kort beröra dessa.

1. Ett grupperlaterat betygssystem innebär i realiteten en rangordning av eleverna. Det ligger i sakens natur att en sådan bedömningsprincip

måste leda till mera av stress och konkurrensmentalitet än ett kursrelaterat system och därmed också förhindra eller försvåra det samarbete och den lugna och avspända atmosfär som vi vill ha i skolan.

2. Tillämpningen av ett grupperlaterat betygssystem förutsätter att grupperna inte är alltför små och alltför avvikande från det i statistiskt avseende normala eller åtminstone att man har god kännedom om dessa smågrupper vad avser elevernas kunskaps- och färdighetsstandard. Det är just genom att den nya gymnasieskolan är så oerhört varierande och så snabbt föränderlig som förutsättningarna för ett grupperlaterat betygssystem nu saknas. Det finns flera hundra olika kursplaner och därmed elevgrupper. Många av dem är mycket speciella. Jag nämnde i vår förra debatt att det finns enstaka kurser som bara förekommer på en enda skola i hela landet. Det är i sådana fall helt omöjligt att följa generell gällande rekommendationer om betygsfördelning.

3. Ett grupperlaterat betygssystem stimulerar till spekulationsbetingade linjeytten i gymnasieskolan och bortval av ämnen, t. ex. B- och C-språk. Vi har haft en besvärande flykt från de treåriga naturvetenskapliga linjerna i gymnasieskolan. Och detta bidrar till snedrekryteringen i detta avseende vid de filosofiska fakulteterna. Innevarande vårtermin står hela 350 av de 500 platserna i 40-poängskurserna i fysik tomma vid universiteten. Vi vet att en hel del av dessa avhopp från N-linjen betingats av att dessa elever fått sämre betyg än kamrater som valt en annan linje i gymnasieskolan genom att konkurrensen varit mycket större på just de naturvetenskapliga linjerna.

4. Ett grupperlaterat betygssystem är inte motivationsbefrämjande annat än för de allra duktigaste eleverna. Som jag ser det är skolans allvarligaste problem just nu den håglöshet och liknöjdhet – för att inte säga resignation – som finns på många håll alltifrån grundskolans högstadium till gymnasieskolans högsta klass. Det skulle förvåna mig mycket, om inte upplevelsen av en hopplös betygssituation, känslan av att det inte lönar sig att arbeta, att det inte går att komma ifrån de låga betygen och höja dem, spelar en mycket stor roll i det sammanhanget.

5. Ett grupperlaterat betygssystem ger en mycket bristfällig information om elevernas kunskaps- och färdighetsstandard. Detta är allvarligt, inte bara för elever, föräldrar och lärare utan ytterst för hela skolsystemets effektivitet och för skolpolitikernas ställningstagande. I den kvalitetsdebatt som vi haft – och som vi bör ha – känns det besvärande med en så ofullständig kunskap om verkligheten. Ett av skälen till detta är betygssystemets utformning. Från folkpartiets sida påtalade vi detta bl. a. i samband med behandlingen av kompetensfrågorna vid förra årets riksdag. Vi pekade på att propositionens krav på genomgång av tvåårig utbildning eller kunskaper motsvarande minst två årskurser egentligen saknar innebörd så länge inte en godkännandeprincip tillämpas. För att tanken på en oförändrad utgångsnivå i de eftergymnasiala studierna skall bli meningsfull och för att garantier skall finnas för att de studerande här en faktisk och inte bara formell behörighet krävs det en godkännandeprincip. Själva principen om grupperlaterade betyg är ohållbar i den gymnasieskola som vi nu har fått under 1960-talet.

Om jag sammanfattar dessa synpunkter kommer jag till slutsatsen att

Fredagen den
30 mars 1973

Ang. betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan

olägenheterna med det nuvarande systemet är så allvarliga att de måste undanröjas med det snaraste. Det var därför jag blev besviken över att utbildningsministern inte lade fram ett förslag till årets riksdag, och det är därför som jag tagit upp frågan interpellationsvägen.

Betygsfrågan har enligt min mening handlagts på ett klart otillfredsställande sätt från regeringens sida. Handläggningen har varit ryckig och inkonsekvent, den har präglats av osäkerhet och villrådighet samt brist på handlingskraft och förståelse för hur viktig betygsfrågan faktiskt är.

Jag vill nu fråga utbildningsministern vilken handlings- och tidsplan han har. När blir utredningen klar? Skall den skickas ut på remiss? Skall skolöverstyrelsen på nytt kopplas in? När kan man vänta sig att ett nytt betygssystem börjar tillämpas i skolan?

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! På herr Richardsons kompletterande frågor skulle jag vilja svara följande.

Om problemet är så enkelt som herr Richardson angav i sitt anförande blir det också ett mycket enkelt arbete för utredningen. Då kommer fröken Hörnlén, som är folkpartiets representant i utredningen, att mycket snabbt kunna övertyga ledamöterna om detta, och då är det heller inte något problem när det för regeringen gäller att omedelbart lägga fram ett förslag utan remissförfarande.

Skolöverstyrelsens förslag har inte varit föremål för något formellt remissförfarande, och därför kan herr Richardson inte utan vidare uttala sig om hur pass allmän uppslutningen är. Herr Richardson kan möjligen bygga på pressreaktioner, men det är inte tillräckligt för att säga att vi vet exakt hur läget är.

Herr Richardson hänvisar till lärarreaktioner, och det är gott och väl. Men det märkliga är att när herr Richardson talade om den allmänna uppslutningen så bortsåg han totalt från eleverna. Elevernas organisationer har samtliga krävt en parlamentarisk-politisk beredning av betygsfrågan. Trots allt, herr Richardson, är betygen inte till för lärarna utan för eleverna. Men inte ett ord om dessa 1 250 000 elever hade herr Richardson i sitt anförande. Jag blev utomordentligt förvånad över att herr Richardson ställer en interpellation, tar upp en kritik av regeringen men inte har klart för sig att regeringen på denna punkt har gått eleverna till mötes och tillfredsställt deras önskemål.

Eleverna är naturligtvis angelägna att få en förändring av betygssystemet, men de vill vara säkra på att det betygssystem som nu kommer till stånd är ett system som vi kan bibehålla under lång tid. Därför föredrar eleverna att det tar något längre tid och att det samtidigt därmed skapas bättre garantier för att systemet sedan verkligen blir hållbart. Det överensstämmer helt med det som måste vara min utgångspunkt för ett oförändrat betygssystem, nämligen att det i denna kammare finns en så stabil parlamentarisk majoritet för ett betygssystem att inte ett eventuellt regeringsskifte – hur hypotetisk den frågan än är – leder till att man skall behöva byta betygssystem i skolan. Därför har jag ansett det som angeläget att en parlamentarisk beredning får gå igenom hela frågan. Och, som sagt, är den så enkel som herr Richardson utgår ifrån, blir det ett

snabbt arbete och möjligheter till snabbt beslut för både regering och riksdag.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Allvarliga anmärkningar riktas mot våra nu gällande betygsbestämmelser. För min del tycker jag det är bra att en särskild utredning är tillsatt som ordentligt får ta upp betygsfrågan.

Jag tillåter mig emellertid nu beröra en specialfråga som jag anser icke behöver någon vidare utredning, en specialfråga som fordrar omedelbara åtgärder. Jag och många med mig har funnit det närmast upprörande att ungdomar som inträdessökande till spärrad utbildningslinje inte kan få åberopa sitt mest konkurrenskraftiga betyg. De nuvarande bestämmelserna innebär att ungdomar som har ett mycket gott grundskolebetyg men sedan får ett mindre gott gymnasiebetyg inte kan åberopa grundskolebetyget. På gymnasiebetyget kommer vederbörande inte in. Hade han icke gått igenom gymnasiet hade han kommit in.

Det kan inte vara rätt att straffa dem som genomgått en ytterligare utbildning. Det måste kännas hårt för sådana ungdomar att se att de blir utkonkurrerade av kamrater som har sämre grundskolebetyg.

Det här systemet har fått mycket allvarliga konsekvenser. Ett faktum är att det finns många ungdomar – vi påminns om det just i dessa dagar – som inte vet om de skall gå ut gymnasiet eller hoppa av. Här har redan för ett par månader sedan ingått oroande rapporter, exempelvis från Piteå, likaså från min hemstad Kalmar och från en rad andra platser. Det är ruskigt när det i den allmänna debatten sägs att det är ansvarslöst att – i vissa fall – låta sina ungdomar gå ut gymnasiet, att det är ansvarslöst att inte tillråda dem att hoppa av.

Herr statsråd! Vi från moderata samlingspartiet tog upp denna fråga i riksdagen redan 1971 och begärde att man skulle rätta till saken. Vi återkom 1972, och riksdagen beställde då direkt hos Kungl. Maj:t åtgärder. Man gav Kungl. Maj:t till känna att allvarliga ansträngningar borde göras för att rätta till icke önskvärda effekter av gällande kvoteringsbestämmelser inom grundskolans kompetensområde. Trots detta har ingenting skett förrän den här betygsutredningen nu har tillsatts och ärendet hänvisats dit.

Jag vill vädja till statsrådet att ompröva detta ärende med tanke på att många ungdomar faktiskt finner det grymt med den nuvarande ordningen. Det hemska är ju att den som på grund av mindre studielust under en tid får ett ogynnsamt gymnasiebetyg icke har någon möjlighet att komplettera detta. Vederbörande blir för alltid utestängd från att komma in på en utbildningslinje för vilken han kanske har alldeles speciella förutsättningar.

Det är många ungdomar som drabbas av nu gällande bestämmelser. Jag vill därför avslutningsvis än en gång vädja till statsrådet att ompröva detta ärende och vidta skyndsamma åtgärder för en rättelse.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Min huvudinvändning var den att betygsfrågan handlagts på ett ryckigt och inkonsekvent sätt och att det har dragit ut alltför länge

Nr 58

Fredagen den
30 mars 1973

*Ang. betygssy-
stemet i grundsko-
lan och gymnasie-
skolan*

Fredagen den
30 mars 1973

*Ang. betygssy-
stemet i grundsko-
lan och gymnasie-
skolan*

på tiden innan den får en lösning. Jag kan inte finna annat än att det förhåller sig så. Det är snart fyra år sedan skolöverstyrelsen fick uppdraget att se över frågan. Skolöverstyrelsen tillsatte en särskild betygsgrupp, och dess förslag gick ut på remiss till väldigt många instanser. Jag vill minnas att 500–600 remissyttranden har kommit in. Därefter har skolöverstyrelsen lagt fram sitt förslag, och jag kan inte erinra mig att utbildningsministern nämnde någonting om en parlamentarisk utredning i den debatt vi hade i november 1971.

Nu har en parlamentarisk utredning kommit, och jag noterar att utbildningsministern inte har angett något om vilken tidsplan som kan tänkas föreligga.

Man kan också notera att ett flertal ändringar har gjorts under tiden, ändringar som dessutom inte har blivit anmälda inför riksdagen.

Sedan gäller det eleverna. Det är riktigt att jag inte berört deras möjlighet att komma till tals, men jag utgår ifrån att det är alldeles självklart att elevrepresentanter också skall befatta sig med dessa frågor. Det är emellertid ett problem med detta. Man frågar sig: Vilka elever? 1969 års uppsättning av SECO eller TLE? 1973 års elever eller 1977 års elever, om det skulle dröja fyra år?

Det är ett problem i fråga om elevrepresentationen just detta att omsättningen är så snabb inom årskullarna.

Jag kan inte finna annat än att utbildningsministern har visat sig mycket tvehågsen i denna fråga, och det är inte utan att jag erinrar mig ett gammalt danskt talesätt som lyder:

En dag då satan fick i sinn
att intet skulle ske,
då satte han i världen in
den första kommitté.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Får jag börja med herr Richardsons inlägg. Jag tycker det var väldigt positivt att vi hade 500–600 remissinstanser som diskuterade betygsfrågan. Dels gav det ett bättre underlag för skolöverstyrelsens förslag, dels tror jag diskussionen i sig hade ett egenvärde.

Min uppfattning beträffande den parlamentariska beredningens arbete är naturligtvis att detta skall bedrivas så skyndsamt som möjligt. Men hur snabbt arbetet blir klart beror på hur pass komplicerad man från beredningens sida anser frågan vara. Jag tror det är utomordentligt farligt att, som herr Richardson var inne på, underkänna elevernas representanter därför att det är vissa elever som 1969 sitter i SECO och elevförbundet och andra elever 1973. Det sitter ju vissa folkpartister i denna kammare 1973. Det kommer kanske att vara andra här 1974, men vi vill fördenskull inte underkänna årets riksdag och dess representativitet.

Jag har noterat att herr Schött i motsats till herr Richardson tyckte det var bra att utredningen kommit till stånd. Jag har funnit det naturligt att denna beredning, som ändå nu skall arbeta med utgångspunkt i rätt avancerat material, prövar några speciella frågor, bl. a. den som herr Schött tog upp. Jag vill understryka att om man släpper den nuvarande

principen att grundskoleelever kan konkurrera i särskild kvot så kommer man i en ganska komplicerad situation. Vi har inte mindre än en miljon människor i åldern från låt mig säga 17 år upp till 35--40 år, som inte ens har grundskolekompetens. Vi har ytterligare en stor grupp som har grundskolekompetens men inte gymnasiekompetens. Om vi strikt genomför regler av det slag som jag förmodar herr Schött var ute efter, riskerar vi att gymnasieskoleeleven i varje läge slår ut grundskoleeleven.

Jag tror att vi måste fundera ett ögonblick innan vi genomför förändringar som så hårt och brutalt utestänger en stor grupp på grund av att den inte har den formella teoretiska utbildningen. Jag tror att det vore oklokt att göra något sådant. I vilket fall som helst måste vi ha ett ytterligare beredningsarbete innan jag vågar lägga fram ett förslag för riksdagen, och det hoppas jag herr Schött har förståelse för.

Däremot är herr Schött och jag helt ense om det olyckliga i att vissa elever, som riskerar att få ett lägre betyg i gymnasieskolan, spekulerar i att det kanske är bättre att konkurrera på grundskolebetyget och av det skälet avbryter sin utbildning. Det är en mindre andel av dem som avbryter utbildningen i gymnasieskolan som har det motivet, men det är tillräckligt att det finns en sådan grupp. Jag för min del har naturligtvis den uppfattningen att det är en utomordentligt farlig och dålig chanstagnation som de eleverna gör därför att om fem år kanske de skulle vilja söka sig in på en helt annan utbildning där kravet obönhörligt är genomgången gymnasieskola. Då har de alltså missat den möjligheten.

Det är sålunda en kortsiktig spekulation man gör, och jag räknar med att man från skolledningarnas och styrelsefunktionärernas sida ger eleverna information om de här riskerna så att vi under övergångsskedet, innan vi kommit till rätta med detta problem, så långt det är möjligt kan nedbringa de negativa konsekvenser som jag också är medveten om följer med de nuvarande bestämmelserna.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag vill endast slå fast — och det är det centrala i vad jag sagt — att betygsfrågan varit föremål för utredning i snart fyra år. Ett brett remissförfarande har förekommit. Det förefaller alla som om en bred uppslutning finns kring ett förslag. Alla är medvetna om att det är mycket stora olägenheter förenade med det nuvarande systemet och att det brådskar med en reform på detta område. Det är det som ligger till grund för min bedömning att det hade varit klokast och riktigast att vi hade fått ett regeringsförslag.

Den breda politiska representation som utbildningsministern talar om finns ju i riksdagens utbildningsutskott, och verksamheten under de gångna åren har väl visat att vi utför ett konstruktivt arbete och att vi tar ansvar för de förslag vi själva lägger fram.

Påståendet att jag skulle underkänna elevrepresentationen är självfallet felaktigt. Jag noterar bara att det finns ett speciellt problem när det gäller elevernas representation, och utbildningsministern är inte ärlig om han inte medger att så är fallet. Vi har en snabb omsättning av elever, och parallellen med de politiska partierna är helt missvisande.

Fredagen den
30 mars 1973

Ang. betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Det var inte min mening, herr statsråd, att en gymnasieelev under alla förhållanden skulle slå ut grundskoleeleven. Det skulle givetvis endast ske om den som hade gått i gymnasiet hade ett bättre grundskolebetyg än grundskoleeleven. Jag måste upprepa att nu gällande bestämmelse inte bara av ungdomarna utan också av deras föräldrar och av dem som vid arbetsförmedlingarna har att ge ungdomarna råd om deras yrkesutbildning uppfattas som helt orimlig. Jag har faktiskt ägnat intresse åt saken i flera år och har ännu inte träffat på någon som har velat försvara nu gällande ordning.

Jag vill upprepa att riksdagen hos Kungl. Maj:t både 1971 och 1972 har bett om en ändring. Från moderata samlingspartiet har vi i år i en motion på nytt krävt omedelbara åtgärder. Detta är en fråga som kommer att debatteras här i riksdagen nästa vecka. Därför skall jag inte nu ta upp mer av ledamöternas tid. Men jag ber att herr statsrådet verkligen ägnar denna fråga särskilt stort intresse och försöker bryta ut den från utredningen. Jag betecknar det som ett olycksfall i arbetet när man hänvisar den till en utredning, som kanske kommer att pågå relativt lång tid. Här fordras det omedelbar rättelse. Vi gör ju allt för att försöka hjälpa våra ungdomar att inte komma på sned här i livet, och att då bibehålla orimliga bestämmelser som skapar modlöshet bland ungdomarna kan inte vara rimligt. Vi skall ju försöka hjälpa de unga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 66 till kulturutskottet,
nr 69 till lagutskottet och
nr 76 till utbildningsutskottet.

§ 8 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1672 till inrikesutskottet,
nr 1673 till utbildningsutskottet,
nr 1674 och 1675 till inrikesutskottet,
nr 1676 till näringsutskottet,
nr 1677 till kulturutskottet samt
nr 1678 och 1679 till jordbruksutskottet.

§ 9 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 68 och 69.

§ 10 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 81 med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.

§ 11 Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 17 med anledning av motioner om namnskytt på riksdagshuset

Nr 18 med anledning av motion om åtgärder för att förbättra informationen för åhörare på riksdagens läktare

Skatteutskottets betänkanden

Nr 17 i anledning av motioner om rätt till avdrag vid inkomst-taxeringen för kostnader för arbetskläder

Nr 18 i anledning av motion om skattelättnad för fosterlega

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 14 i anledning av motion om ändrade regler för frivillig pensions-försäkring

Nr 15 i anledning av motion om rätt till engångsutbetalning av ATP

Socialutskottets betänkanden

Nr 4 i anledning av motioner om utbyggnad av hälsovård och sjukvård, m. m.

Nr 5 i anledning av dels propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner, dels propositionen 1973:29 med förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, m. m., jämte motioner

Nr 7 i anledning av propositionen 1973:20 angående vissa avtal med Uppsala läns landstingskommun

Kulturutskottets betänkande

Nr 15 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser investerings-anslag för budgetåret 1973/74 till rundradioanläggningar m. m. jämte motion

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 11 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till lärarutbildning jämte motioner

Nr 12 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till folkhögskolor jämte motioner

Nr 13 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet jämte motioner

Nr 14 i anledning av motion angående kompetensreglerna för till-träde till högre utbildning

Nr 15 i anledning av motion angående urval av elever till de spärrade utbildningslinjerna

Nr 16 i anledning av motion angående villkoren för inrättande av tjänst som skoldirektör

Nr 17 i anledning av motion om slopande av avgift för särskild prövning eller fyllnadsprövning i grundskolan m. m.

Nr 18 i anledning av motion om utredning rörande kombination av elitidrott och utbildning i gymnasieskolan

Trafikutskottets betänkande

Nr 9 i anledning av propositionen 1973:19 angående vissa inskränk-ningar i trafik med tyngre lastfordon jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

Nr 23 i anledning av motioner om vidgade möjligheter till lån från stadshypoteksförening

Nr 26 i anledning av motioner angående jordbrukskooperationen

Nr 27 i anledning av motion angående tillverkningen av spelpolletter

Civilutskottets betänkanden

Nr 11 i anledning av motioner rörande den fysiska riksplaneringen m. m.

Nr 12 i anledning av motion om ökade kontakter med kommuninvånarna i bebyggelseplaneringsfrågor

Nr 13 i anledning av motion om ersättning och inlösen vid byggnadsförbud på fastighet

Nr 14 i anledning av motion om ersättning till näringsidkare vid s. k. trafiksanering

Nr 15 i anledning av motion angående anordnandet av cykelparkeringar

Nr 16 i anledning av motion om möjlighet att nybilda deltidjordbruk

§ 12 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1680 av herr *Sundman*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:15 angående godkännande av vissa internationella överenskommelser på den intellektuella äganderättens område, m. m.

Nr 1681 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1682 av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*
avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:55 angående omlokalisering av viss statlig verksamhet

§ 13 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Fröken ELIASSON (c), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 76 angående samhällsinsatser på läromedelsområdet måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till första plenum efter fredagen den 13 april.

Denna hemställan bifölls.

§ 14 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 161 Herr *Carlshamre* (m) till herr statsministern angående avlämnandet och offentliggörandet av regeringens propositioner:

Vill statsministern medverka till att riksdagens ledamöter får tillgång till regeringens propositioner senast då förslagen offentliggöres?

Nr 162 Herr *Gustafson* i Göteborg (fp) till herr kommunikationsministern om bättre förutsättningar för cykeltrafiken:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att skapa bättre förutsättningar för cykeltrafiken?

Nr 163 Herr *Wijkman* (m) till herr inrikesministern angående studentbostadsstiftelsernas ekonomiska situation:

Hur ser statsrådet på krisen inom landets studentbostadsstiftelser och vilka möjligheter har staten enligt statsrådet att i framtiden få tillbaka de lån som i dag utlovats för att täcka stiftelsernas hyresförluster?

Nr 164 Herr *Clarkson* (m) till herr kommunikationsministern angående cyklisternas trafiksituation:

Vilka överväganden har legat till grund för de nya trafikreglerna som drastiskt förändrar cyklisternas trafiksituation?

Nr 165 Herr *Lövenborg* (vpk) till herr industriministern angående förekomsten av anvisningar rörande de statliga företagens placeringar av beställningar:

Vill statsrådet upplysa om huruvida några allmänna anvisningar eller rekommendationer tillställts statliga företag att i första hand eftersträva placering av betydande beställningar hos svenska företag och därest avvikelser härifrån förekommer ger detta anledning till något ställningstagande från regeringens sida?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 14.10.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 58

Fredagen den
30 mars 1973
